en de voorgang van wie over anderen met gezag bekleed is, insteê van heiligend te werken, een verlagenden invloed doet uitgaan. Het sterkst springt dit in het oog bij den invloed die van de ouders op de kinderen, of van de oudere broeders en zusters op de jongeren uitgaat; iets wat dan vooral zoo pijnlijk aandoet, indien er bij de zeer jongeren nog een geheimzinnige trek naar 't gebed en het Heilige openbaar werd, en indien de ouderen in het gezin, insteê van dit aan te moedigen en te verzegelen, het veeleer nederdrukken en het jonge kind geestelijk vervormen. En toch dit juist is het, wat zoo telkens ergernis wekt. Niet zelden komt 't dan zoover, dat 't jonge kind zijn vader van de herberg zoekt af te houden, over vloek of grove taal de ouders vermaant, en dat het tenslotte niet de ouders zijn die 't kind hooger opleiden, maar veeleer het jonge kind, dat de ergernis, die vader of die moeder geven, poogt te stuiten.

Zeker, er zijn zoo diepgezonken gezinnen, dat zelfs het jonge kind er reeds zedelijk vergiftigd is, en vader naloopt om met hem te zondigen, of zelfs met vader wedijvert, om hem in stuitend vloeken nog te overtreffen. Tenslotte kan de zedelijke inzinking zoo pijnlijk ver zijn voortgeschreden, dat reeds het jonge wicht zedelijk vergiftigd is, en dan ontbreekt u in den meest letterlijken zin, elk aanknoopingspunt, om nog een invloed ten goede te doen inwerken. Het is zoo, een zeer enkel maal ontmoet men ook in zulk een diep verdorven omgeving nog een jong kind, dat van God uitverkoren is, en teederlijk tegen de zonde van vader en moeder in blijft getuigen, doch dit is een zoo zeldzame uitzondering, dat ge er niet mee rekenen kunt, en als regel blijft 't doorgaan, dat er driederlei soort gezinnen zijn, gezinnen die geheel verdorven en verpest zijn, en waarvan het kroost met de ouders geheel ten ondergaat. Tegenover deze verloren gezinnen staan dan de in echten zin vrome gezinnen, waar vader en moeder met hun kroost saam in de heerlijkheden van hun God genieten. En tusschen deze diep-verloren en hooggeadelde gezinnen staat dan 't tusschensoort in, waar 't bij 't jonge kind nog met een zondagsschool en 't leeren van een liedeke begint, doch waar gedurig onheilige invloeden het goede ondermijnen, en gedurig de overtreding tegen den Heere door de bedorven levensgewoonte wordt uitgelokt.

Gaat 't nu aldus in het stille gezinsleven toe, niet anders is het in de Maatschappij en in het land, en hierop is het dat 't verwijtend vermaan doelt, als er staat: »Gij maakt dat het Volk des Heeren overtreedt." Waar ook gezegd kan, dat er in uw land in dezen of genen kring nog een volk des Heeren leeft, al zulke groepen zijn toch onder hoede en toezicht gesteld, en al denkt ge hierbij schier eenigljk aan den Magistraat en aan het geestelijk bestuur van de Dienaren des Woords en de ouderlingen, toch gaat 't altoos door, dat van deze voorgangers een invloed kan uitgaan, die 't geloovig volk in zijn vroomheid sterkt en verinnigt, maar ook, dat dezer mannen invloed zich ook juist omgekeerd kan doen gelden, en dat de predikers en de bestuurders het volk des Heeren veeleer uit den dieperen weg naar het pad der oppervlakte lokken, en zoo oorzaak worden, dat het volk des Heeren zijn ernst verslappen laat, allengs verder van de heilige paden afdoolt, en ten slotte op hoogst bedenkelijke zijwegen zijn heilig karakter inboet en varen laat.

Natuurlijk doet zich dit gevaar op elk terrein voor, waar de meerdere voorgaat en de lager geplaatste volgt. Een dienstbode kan in een vroom gezin hooger opgaan, maar ook een trouwe maagd kan in een wereldsch gezin den glans van haar ziele-adel inboeten. En dit nu geldt overal waar de één als heer en meester een overwegenden invloed op den ander als ondergeschikte uitoefent. Denk slechts aan de scholen en aan den verderfelijken invloed, die daar zoo vaak van een afgedoold onderwijzer uitgaat. En zoo nu ook gaat 't vaak even noodlottig door op groote fabrieken of op werkplaatsen en kantoren. Hoevelen zijn de jonge mannen niet, die nog in hun jeugdige vroomheid verkeerend, in zulke officiën werden aangesteld, en die niet zelden reeds eer 't een jaar verder was, hun vroegere zelfbeheersching hadden afgelegd, hun vromen zin lieten varen, en meê afdoolden op het wereldsch pad. Van al zulke verleiders nu kan even beslist gezegd, dat ze maar al te vaak oorzaak waren, dat wie uit den kring van het volk des Heeren tot hen kwam, door hun onheiligen invloed van dat volk des Heeren werd vervreemd.

Maar 't sterkst toch gaat die bedenkelijke actie uit van de mannen, die krachtens ambt en roeping juist gehouden waren, om het jonge geslacht tegen de verleiding der wereld op zijn hoede te doen zijn en met inniger geloofsband en liefdehand aan zijn God te verbinden.

Treedt hier nu een onheilig falen in, dan is de fatale uitwerking hiervan gelijk van zelf spreekt, zoo ontzettend. Een predikant, die uitwendig zijn dienst ja, nog waarneemt, maar toch steeds minder bezieling en invloed van zich doet uitgaan, kan een bederf voor heel zijn gemeente worden. Een kleine groep van innig vrome lieden zal zich dan gemeenlijk van haar afzonderen en op zich zelve gaan staan, maar het gros van de gemeente geraakt dan toch steeds meer onder zijn doodenden invloed, en het gewone gevolg is maar al te vaak, dat na dertig, veertig jaren geheel de gemeente van haar geloof vervreemd is. Als wie voorganger is, zijwaarts afdoolt langs verkeerde paden, is hij maar al te dikwijls oorzaak, dat straks bijna geheel de kudde, die aan hem werd toevertrouwd, met den gewetenloozen herder mee afdoolde. En dan is 't vaak van zoo volle toepassing dat zulk een ontrouwe herder oorzaak wordt, dat allengs al het volk des Heeren, dat in de plaatselijke kerk was saam gebracht, afdoolt en overtreedt.

En juist zoo nu gaat 't toe bij elken invloed op de geesten, die van de voorgangers in en buiten de kerk uitgaat. We staan niet allen als van gelijke in beteekenis naast elkander. Op elk gebied van menschelijke werkzaamheid en op elk terrein van menschelijke actie zijn er enkelen die voorgaan, en velen die volgen, en al naar gelang nu de invloed van die enkelen onzen God verheerlijkt of omgekeerd des menschen roem tegen de eere Gods doet aanstooten, gaat er op 't volk een prikkel ter heiliging dan wel een prikkel tot verlating van de eere Gods uit.

Ga maar na, welke invloeden ook nu weer bezig zijn, om zich te doen gelden op het gebied van de kunst, of van de letterkunde, van het wijsgeerig denken of van het practisch beheerschen van het leven. Alle deze invloeden staan op zich zelf en werken veelal op ander dan het kerkelijk terrein. Toch zijn ook al deze levensuitingen als van hoogere orde door onzen God onder de volken uitgezonden om Hem te verheerlijken. Juist zooals leeuwerik of lijster door hun zang Gods eere verhoogen, zoo ook moet de ontwikkeling en de rijping van alle hoogere gaven, die God ons, menschen, toebedeelde Zijn majesteit verheerlijken. Doch blijkt nu straks dat alle deze invloeden in plaats van de eere Gods te bedoelen, van het heilige aftrokken en een geest verwekken, die tegen het Heilige ingaat, dan werkt ook hier een actie, die welhaast zelfs uit vrome kringen meer dan één mee doet afdolen, en de droeve uitkomst kan dan geen andere zijn, dan dat heel het maatschappelijk leven in stee van onzen God te verheerlijken veel eer zijn volk lokt naar paden, die steeds verder van het heilige vervreemden.

Juist daarom is het zoo roekeloos bijaldien de vromen in den lande al zulk terrein aan de leeken der wereld over laten, als gingen ze ons niet aan. Invloed gaat er toch van uit. Die invloeden dringen toch ook in uw kring en ten slotte zelfs in uw eigen gezin door. En juist daarom is het zoo uiterst bedenkelijk, alle deze uit God gewelde krachten aan de onheilige wereld over te laten. In uw kinderen of kindskinderen achterhalen ze ook uw kring.

Dr. A. K.

Amsterdam, 27 Juni 1919.

Met een zucht van verademing is allerwege de tijding vernomen, dat Duitschland na hevige zieleworsting tenslotte voor den harden eisch der Entente-mogendheden het hoofd gebogen heeft en ter elfder ure besloot, zij het dan ook met een vlammend protest tegen het onrecht, dat het werd aangedaan, om het vredestractaat onvoorwaardelijk te teekenen.

Een andere uitweg was er niet.

Niet alleen dat Duitschland door de wapenstilstandsvoorwaarden met machteloosheid was geslagen, maar voortzetting van den oorlog zou het reeds zoo schrikkelijk gemartelde volk met geheelen ondergang hebben bedreigd en het gevaar was groot, dat de toeleg van Duitschlands vijanden, om de eenheid van het Duitsche volk te breken, dan zou zijn gelukt. Dat gevaar is nu althans afgewend. Hoe gesmaldeeld en in slavenboeien geklonken, de eenheid van het Duitsche rijk blijft bewaard. En de veerkracht van het Duitsche volk geeft hoop, dat het, evenals Frankrijk na 1871, uit deze diepe vernedering weer zal opstaan en opnieuw een plaats der eere onder de natiën van Europa zal innemen. Een zoo machtig en groot volk kan op den duur niet buiten het volkerenrecht worden gesloten, niet tot slavendiensten van de trotsche overwinnaars worden vernederd, niet beroofd worden van hetgeen het voor zijn levensbestaan noodig heeft. Dat dit vredestractaat een duurzamen vrede zal brengen, wordt dan ook door niemand verwacht. Of de overwinnende Mogendheden zelf zullen, zoodra de overwinningsroes voorbij is en de bittere haat, die hen thans tegen Duitschland vervult, voor nobeler gevoelens heeft plaats gemaakt, dit vredestractaat herzien, of wanneer dit niet geschiedt, zal het Duitsche volk zelf de slavenketenen breken, waarin het thans geklonken is, en een nog veel banger en schrikkelijker strijd zal in de toekomst ons wachten. Een met geweld opgedwongen vrede, die door het zedelijk recht geoordeeld is, kan op den duur geen stand houden, dat heeft de historie maar al te duidelijk geleerd.

Maar al brengt dit vredestractaat ons niet den vrede door recht, waarop ieder Christen hoopte, toch mogen we dankbaar wezen, dat althans aan den oorlogstoestand, die nu vijf jaar lang geduurd heeft en die zoo nameloos veel ellende over de volkeren gebracht heeft, een einde is gekomen. Het bloedvergeten en menschenmoorden op de slagvelden van Europa, het uithongeren van een weerlooze bevolking, de bombardementen van open steden en de torpedeering van de schepen op de zee, heeft nu opgehouden. Hoe lang de wonden nog zullen nabloeden, die in dezen krijg geslagen zijn, er zal een tijd van verademing en herstel komen. Handel en nijverheid zullen weer opleven, de heirbanen te land en te zee weer geopend worden, aan honger en gebrek een einde worden gemaakt. En er is thans weer hope, dat de machtig aanzwellende revolutionaire stroom, die over alle landen dreigde heen te gaan, tot stilstand zal worden gebracht.

De hoofdvraag, die over de toekomst beslissen zal, is echter deze, of de geest van geweld en heerschzucht, die de volkeren had aangegrepen, weer voor den geest van Christus zal plaats maken. Er is nooit heviger lijden over de volkeren gekomen dan in dezen wereldoorlog, die aan gruwelen en ellende alles overtroffen heeft wat we vóór dien tijd hadden gezien. Dat daarin een oordeel Gods is uitgegaan over de volkeren, die Hem en Zijn Woord hadden verworpen, kan voor den Christen wel niet twijfelachtig wezen. De afval van God en Zijn dienst was nooit schrikkelijker geweest dan in de jaren die aan den oorlog vooraf gingen.

Er zijn helaas nog weinig teekenen, dat dit oordeel Gods de volkeren tot waarachtige bekeering heeft gebracht. Bij de volkeren, die de overwinning hebben behaald, is van een loutering door het lijden geen sprake geweest. Maar ook bij die volkeren, die in dezen strijd het onderspit hebben gedolven, merkt men van een terugkeer tot God en Zijn Woord zoo weinig. Het socialisme en de revolutionaire geest viert daar hoogtij.

Vooral voor Duitschland doet ons dit zoo bitter leed. Want als Protestanten kunnen we niet vergeten, dat de Reformatie der Kerk niet aan Frankrijk en niet aan Engeland, maar aan Duitschland te danken is geweest. Het was de Germaansche volksstam, die Europa van het juk van Rome bevrijdde. Luther's machtig woord bracht de wedergeboorte van het geestelijk leven.

Daarom hopen en bidden we, dat de vernedering, die Duitschland thans ondergaan moet, in Gods hand het middel moge blijken om het volk tot waarachtige verootmoediging en tot weerkeer tot God te brengen. Dat zou de schoonste vrucht wezen, die dit lijden voor het Duitsche volk zou kunnen afwerpen. En dan zou er ook verhooging volgen. Want de hoogmoedigen wederstaat God, maar den nederigen geeft Hij genade.

Het jaarverslag der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag.

Directeuren der Vereeniging van Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag hebben dezer dagen het negen-en-dertigste jaarverslag van deze Vereeniging, die de moeder en voedstervrouw van onze Vrije Universiteit is, rond gezonden en gaarne vestigen we naar ouder gewoonte ook in ons blad op dit jaarverslag de aandacht.

In het algemeen genomen geeft dit jaarverslag zeker stof tot dank. Niet alleen dat dankbaar vermeld mocht worden, dat in het jaar 1918 geen een der hoogleeraren aan de Vrije Universiteit door den dood werd weggenomen, maar er kwam een niet onbelangrijke uitbreiding van het aantal der hoogleeraren, doordat Directeuren in dit jaar een drietal nieuwe hoogleeraren benoemden, Dr. A. Goslinga, Dr. A. A. van Schelven en Mr. Zevenbergen, benevens een lector, den heer J. Wille, waardoor de litterarische en de juridische faculteit werden uitgebreid. Ook het aantal studenten steeg, hoewel mee tengevolge van den oorlogstoestand de zeer gewenschte overkomst van studenten uit Zuid-Afrika en Noord-Amerika om aan onze Universiteit hunne studiën te voltooien, ook dit jaar achterwege bleef.

Wat de finantieele toestand der Vereeniging betreft, mag met dankbaarheid worden geconstateerd, dat wederom het bedrag der contributiën en der kerkelijke collecten op vooruitgang wijst. De contributiën klommen van *f* 34.742.92½ op *f* 37.175.04 en de kerkelijke collecten van *f* 23.509.51½ op *f* 25.426.98½. Ook het bedrag der college gelden en der examens en inschrijvingsgelden wijst een verhooging aan van *f* 14.960 op *f* 18.305. Daartegenover staat echter, dat het bedrag der schenkingen daalde van *f* 2.158.08½ tot *f* 1.756.48. Het totaal bedrag van de inkomsten, waarbij de medische faculteit niet gerekend is, bedraagt *f* 92,842.42½, dus bijna een ton. Tegenover deze vermeerdering van inkomsten staat echter, dat ook verschillende uitgaven geklommen zijn, zoodat het batig saldo dit jaar slechts *f* 319.51 bedraagt.

Intusschen staat de Vereeniging èn door de benoeming van de nieuwe hoogleeraren èn door andere uitgaven, wat het nu ingegane jaar betreft, voor een zeer belangrijke vermeerdering der uitgaven, die zelfs op bijna 50 pCt. gerekend wordt. Directeuren hebben daarom aan alle contribuanten een circulaire gezonden, waarin voorgesteld wordt, dat het bedrag, waarvoor men contribueerde, met 25 pCt. worde verhoogd. Waar heel het leven zooveel duurder is geworden, behoeft ook onze Hoogeschool dringend een vermeerdering van hare inkomsten.

Ook mag er nog wel eens de aandacht op worden gevestigd, dat een nieuw gebouw voor de Vrije Universiteit reeds lang een dringende vereischte is. In het Hospitium is er geen plaats genoeg om aan de talrijke aanvragen van studenten, die hier inwoning zoeken, te voldoen. En bij de uitbreiding van de colleges en het aantal studenten, worden de collegezalen ook te klein. Toch kwam er dit jaar voor dit doel niets in en bedraagt het fonds, dat voor een nieuw gebouw is saamgebracht, nog niet meer dan *f* 56.944.94½. Zoolang de oorlogscrisis duurde, was er aan bouwen geen denken. Maar nu de vrede gekomen is, moge het niet te lang meer duren, voordat de Vrije Universiteit een gebouw krijgt, dat beter dan het bestaande aan hare behoefte voldoet.

De samenkomsten te Dordrecht.

Dordrecht heeft voor de Calvinisten altoos iets, dat aantrekt. Niet alleen het schitterende riviergezicht, dat deze oudste stad van Holland ons biedt, maar de rijke historie, die aan den naam van Dordt verbonden is. In Dordt werden de eerste nationale Synoden onzer Gereformeerde Kerken op vaderlandschen bodem gehouden. Te Dordt deed Prins Willem I den beslissenden stap om zich aan te sluiten bij de Gereformeerde Kerken. En op de groote Synode te Dordt in 1618 en 1619 gehouden werd het pleit tusschen Arminius en Gomarus beslist.

Het was daarom wel een goede gedachte van Directeuren om de samenkomsten, die met de Vrije Universiteit in verband staan, dit jaar te Dordt te houden. Voorop gaat ook ditmaal de wetenschappelijke samenkomst, die Woensdag 2 Juli des namiddags te 10½ ure in het gebouw Kunstmin zal plaats vinden. In de morgenvergadering zal Dr. J. Hekman de behandeling inleiden van de vraag naar de *beteekenis van nerveuse en psychische invloeden voor het ontstaan en verloop van inwendige ziekten* en des namiddags te 2 ure Prof. Dr. C. van Gelderen het referaat over *den God Israels en de goden van Babel*. Beide referaten zijn gedrukt en aan het Bureau verkrijgbaar.

's Avonds zal een ure des gebeds worden gehouden in de Wilhelmina Kerk van 8—9 uur, waarbij als voorganger zal optreden Ds. J. G. Kunst, predikant te Arnhem. Na afloop daarvan zal er gelegenheid wezen tot een gezellig samenzijn in het hotel Ponsen.

Op Donderdag 3 Juli wordt dan, wederom in het gebouw Kunstmin, de jaarvergadering van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs gehouden, die in afwijking van hetgeen andere jaren gewoonte was, den morgen en middag zal duren. Een openbare samenkomst, waarbij ook gelegenheid tot debat gegeven werd, zal dit jaar dus niet plaats vinden. De leiding dezer vergadering is opgedragen aan Prof. Mr. P. A. Diepenhorst. Behalve de gewone onderwerpen, die op elke jaarvergadering aan de orde zijn, zullen op deze vergadering twee referaten worden gehouden. In de morgen-vergadering zal Ds. J. C. Brussaard spreken over religieuse opwaking onder de jongeren. En in de middag-vergadering Prof. Dr. A. Goslinga over het conflict tusschen Groen van Prinsterer en Mr. Van der Brugghen.

Zooals men uit dit program ziet, is er keur van spijs genoeg voor den geestelijken maaltijd. Moge daarom een trouwe opkomst op beide dagen toonen, dat ons volk meeleeft met onze Hoogeschool.

Synodale willekeur.

Toen we den nood van Kootwijk's arme Kerk, die haar pastorie en kerkgebouw staat te verliezen, aan onze lezers op het hart drukten, meenden we, dat de Hervormde Kerk beide opeischte, omdat in Kootwijk weer een Hervormd predikant zijn intrek zou nemen en deze pastorie en kerk noodig had. Naar ons gemeld wordt is dit echter niet zoo. De Hervormde Kerk heeft reeds lang een eigen kerkgebouw en een eigen pastorie, die zich beide bevinden in Kootwijkerbroek. Het was om die reden dat de Hervormde Kerk pastorie en kerkgebouw te Kootwijk aan onze Kerk verhuurde, daar zij geen van beide noodig heeft. Dit contract was in 1915 vernieuwd en liep nog over 8 jaren. Maar nu Ds. Houtzagers vertrekken gaat, eischt de Hervormde Kerk beide plotseling op. Als voorwendsel geldt, dat in Kootwijk een paar gezinnen tot de Hervormde Kerk behooren en de Hervormde predikant van Kootwijkerbroek het kerkgebouw gebruiken wil om daar nog eens een beurt te vervullen, vooral wanneer dit voor den doop gewenscht wordt. Niettegenstaande de Gereformeerde Kerkeraad aanbood voor deze beurten het kerkgebouw gratis af te staan, is deze voorslag van de hand gewezen. De pastorie zal aan een particulier verhuurd worden en het kerkgebouw, behalve de enkele diensten, die er verricht worden, leeg moeten staan.

Het doel van deze geheele actie is natuurlijk duidelijk, gelijk onze berichtgever ons meldt, om de Gereformeerde Kerk te Kootwijk te vernietigen. Men zou er in juichen, wanneer deze gemeente door gebrek aan pastorie en kerkgebouw ten gronde zou gaan. Te meer dringen we er daarom op aan, dat men Kootwijk's gemeente helpe. Tegenover deze Synodale willekeur schittere de offervaardigheid onzer Kerken!

Het conflict te Middelburg.

In zake het conflict, dat rees tusschen Ds. Netelenbos en de Classis Walcheren, heeft de Particuliere Synode van Zeeland thans de navolgende besluiten genomen.

1o. Dat de behandeling, noodzakelijk geworden door het conflict tusschen den Kerkeraad en Ds. N., terecht geschied is op grond van het onderteekeningsformulier voor de dienaren des Woords, en niet op grond van de Art. 79 en 80 K O.

2o. Dat evenwel de Classis Middelburg niet het besluit had mogen nemen Ds. N. te schorsen van zijn ambtelijke bediening; maar na constateering van het feit dat Ds. N. krachtens het onderteekeningsformulier »*ipso facto*" gesuspendeerd was, rekening houdend met dat feit, maatregelen moest nemen uit deze suspendeering voortvloeiende.

3o. Dat de Synode aan de Classis Middelburg adviseert, op haar besluit van schorsing terug te komen, en volgens het sub 2 genoemde te handelen.

4o. Dat de Classis Middelburg goed gedaan heeft, eene Commissie aan te wijzen om zich met Ds. N. in contact te stellen, om te onderzoeken of zijne afwijkende gevoelens van dien aard zijn, dat op grond hiervan Ds. N. onverhoopt verder zou moeten behandeld worden volgens de Artt. 70 en 80 K. O.

5o. Tevens geeft Uwe Commissie in overweging een Commissie te benoemen, om het oordeel dezer Synode nader toe te lichten in de vergadering van de Classis en op conformeering met dit oordeel aan te dringen.

Aanhangsel.

Ofschoon door Uwe Commissie het schorsingsbesluit van de Classis informeel is verklaard, is toch haar oordeel:

a. dat de Kerkeraad van Middelburg en Ds. N. zich hadden behooren te onderwerpen aan het oordeel van de meerdere vergadering, al was het ook onder protest, en met beroep op de meerdere vergaderingen Art. 31 K. O.

b. dat het publiek optreden van Ds. N. gedurende deze procedure, en de wijze waarop, om zijn standpunt te propageeren, ten strengste moet afgekeurd.

Vervolgens nam de Synode het volgend advies der Commissie over.

Dat de Synode als haar oordeel uitspreekt, dat 't schorsingsbesluit geldend blijft voor den Kerkeraad en Ds. N., totdat de Classis het zal hebben teruggenomen, en dat de Kerkeraad en Ds. N. ook met de suspendeering zullen hebben accoord te gaan, opdat erger voorkomen worde, en geen scheuring worde aangebracht in het lichaam van Christus.

Tevens geeft Uwe Commissie in overweging een Commissie te benoemen om het oordeel dezer Synode nader toe te lichten in de vergadering van den Kerkeraad te Middelburg, en op conformeering met dit oordeel aan te dringen.

De Comm. door de Synode benoemd,
De Wallé, Rapporteur.

Zooals men ziet, is ook de Provinciale Synode van oordeel geweest, dat de Classis Middelburg formeel niet juist heeft gehandeld en heeft zij daarom bij de Classis er op aangedrongen op haar besluit terug te komen. Bevreemdend is het alleen, dat de Provinciale Synode desniettegenstaande van oordeel was, dat Ds. Netelenbos en de Kerkeraad van Middelburg toch verplicht waren geweest zich aan dat besluit der Classis te onderwerpen, hoewel zij tegen dat besluit zeer ernstige bezwaren had en zelfs nog verder gaat en verklaart, dat het schorsingsbesluit voor den Kerkeraad en Ds. Netelenbos' geldig blijft, totdat de Classis het zal hebben teruggenomen. Gesteld dus, dat de Classis bij haar besluit bleef volhouden, dan zou de Kerkeraad gehouden zijn, dit besluit uit te voeren, niettegenstaande de Prov. Synode dit besluit op formeele gronden onjuist heeft verklaard. Het recht van appel op een meerdere vergadering zou zoodoende geheel waardeloos worden. De Synode heeft blijkbaar vergeten, dat volgens Art. XXXVI onzer Kerkenorde de particuliere Synode hetzelfde zeggenschap heeft over de Classis als de Classis over den Kerkeraad. Een Classis, die zelf aan de besluiten der particuliere Synode zich niet onderwerpen zou, kan moeilijk eischen, dat de Kerkeraad zich wel onderwerpen zou aan hare besluiten. Er schuilt hier een hierarchisch addertje onder het gras, waartegen we, hoe zeer het ons leed doet, moeten protesteeren.

Maar al heeft de Provinciale Synode de Classis formeel in het ongelijk gesteld, wat de materie betreft, is ook zij van oordeel, dat Ds. Netelenbos behoort geschorst te worden in zijn dienst, omdat hij gehandeld heeft tegen de belofte in het onderteekeningsformulier voor de predikanten vastgesteld. De Provinciale Synode spreekt wel van »suspendeering« maar dit Latijnsche woord is natuurlijk niet anders dan een vertaling van *schorsen*, gelijk het dan ook in de Latijnsche vertaling van onze Kerkenorde Art. LXXIX gebruikt wordt, om het Hollandsche woord schorsen weer te geven. Feitelijk maakt dit alles voor de zaak dan ook weinig verschil. Of een meerdere vergadering verklaart een predikant te schorsen, omdat hij zich niet houden wil aan de belofte bij de aanvaarding van zijn ambt afgelegd, dan wel of deze vergadering constateert, dat het feit zich heeft voorgedaan, dat hij door aldus te handelen volgens het onderteekeningsformulier ipso facto van zijnen dienst geschorst is, komt in de gevolgen op hetzelfde neer. Het is bovendien duidelijk genoeg, dat zulk een schorsing niet kan intreden, wanneer niet eerst een kerkelijke vergadering geconstateerd heeft, dat het feit, waarop als straf deze suspensie staat, zich metterdaad heeft voorgedaan.

Toch zijn deze formeele quaesties, van hoeveel belang zij uit kerkrechtelijk oogpunt mogen wezen, in dit droeve geding niet de hoofdzaak. De hoofdzaak is, of Ds. Netelenbos zich metterdaad aan schending van de door hem afgelegde beloften heeft schuldig gemaakt. Juist op dit cardinale punt nu heeft noch het schorsingsbesluit van de Classis noch de thans gevallen beslissing der Provinciale Synode voldoende licht gebracht.

Dat Ds. Netelenbos èn in vroegere publieke uitlatingen èn vooral in zijn laatste geschrift stellingen verkondigd heeft, die een niet onbedenkelijk karakter dragen, ja zelfs twijfel doen opkomen, of Ds. Netelenbos het wel met de Gereformeerde belijdenis eens is, is ieder bekend. Het besluit van de Classis om een Commissie van Hoogleeraren en predikanten te benoemen, die zich met Ds. Netelenbos in contact zouden stellen om met hem over deze dogmatische afwijkingen te spreken, juichen we dan ook van harte toe. Hoeveel ruimte van opvatting ook binnen de grenzen der Confessie wordt opengelaten, er zijn ook hier waarheden, wier belang te principieel is, om ze straffeloos te mogen prijsgeven. Mocht het dan ook, na behoorlijk onderzoek, metterdaad blijken, dat Ds. Netelenbos principieel tegenover de Gereformeerde belijdenis staat, dan zal, wanneer hij zelf niet gevoelt, dat zijn plaats niet langer in de Gereformeerde Kerken is, naar Art. 79 tucht op hem moeten worden toegepast.

Maar het geding waarom het thans gaat, is een ander. Ds. Netelenbos heeft, zooals bekend is, evenals Dr. Buizer bezwaar tegen XXVII—XXIX onzer Belijdenis, omdat hij meent, dat wat daar aangaande de ware Kerk geleerd wordt, niet overeenkomstig de Heilige Schrift is. Het geldt het vraagstuk van de pluriformiteit der Kerk. Het gravamen deswege ingediend zal op de e.k. Generale Synode behandeld moeten worden.

Nu is het zeker juist, dat volgens de belofte, die elk predikant bij de aanvaarding van zijn ambt aflegt, iemand, die eenig bedenken of gevoelen heeft tegen de leer in onze Belijdenisschriften neergelegd, — en dat is hier, naar het oordeel van Ds. Netelenbos zelf, het geval — gehouden is dit noch openlijk noch heimelijk voor te stellen, te drijven, te prediken of te schrijven, maar dat hij het alvorens (dus voordat hij de zaak voor het forum voor de publieke opinie brengt) den Kerkeraad, Classis en Synode zal openbaren, om van dezelfde geëxamineerd te worden, bereid zijnde aan het oordeel derzelve altijd gewilliglijk zich te onderwerpen. En hierbij nu wordt de straf bedreigd, dat wanneer een predikant *hiertegen doet* hij ipso facto, d.w.z. door die daad zelve van zijnen dienst zal gesuspendeerd zijn.

Nu spreekt het wel van zelf, dat niet elk gravamen, dat men tegen eenig stuk van de Belijdenis heeft, zoo ernstig is, dat het noodzakelijk is aan den predikant, die dit gravamen heeft, het zwijgen daarover op te leggen, totdat de Synode uitspraak heeft gedaan. Degenen, die het bekende gravamen tegen Art. XXXVI der Belijdenis op de Middelburgsche Synodale kerken ingediend, hebben niet alleen voor de Synode, maar ook reeds te voren publiek hunne bezwaren